BOLU IL BASIMEVI

ABANT

BOLU HALKEVİ KÜLTÜR DERGİSİ

SAYI : 8 Mart - Nisan 1946 CİLT : 2

İçindekiler

23 Nisan

Millî Egekenlik Bayramını

Candan Kutlularız.

GÜZEL **BOLU KÖŞESİ**

Bolu'yu Tanıyalım; Bolu'yu Tanıtalım

BOLU İDADİSİ VE SULTANİSİ HATIRALARI : (3)

Kısım : 1

idadî hatıraları

— Talebelik Kısmı —

M. Zekâi Konrapa
Tarih Öğretmeni

(4 Yıllık Zükûru İmaret İbtidaisi hayatı)
(1311-1315 : 1895-1899)

Geçenki sayıda - Bolu - idadisini besleyen tek okul İmaret iptidaiyesidir; demiştim. Bu okula girdiğim zaman 7 yaşında idim. - 1311 : 1895 burada dört yıl kaldım. Tahsil hayatımın - Mahalle - mektebinden sonra, ikinci merhalesi bu okul hayatı oldu.

İmaret zükûru iptidaiyesi - Erkek ilk okulu - , meşbur - Şemsi Ahmet Paşa - hayratından İmaret Camii şerifi yanında idi. Okul binası ahşaptı. Üst kat salonu ile merdiven başındaki iki oda, dersane yapılmıştı. Mektep görünüşte dört sınıflı idi. Dördüncü sınıf, elif be - Alfabe sınıfı idi. Salona girildiği zaman, sağındaki köşe, elifbeciler dersanesi idi. Üçüncü sınıf dersanesi, elifbecilerin karşısında, salonun solundaki köşe idi. Salonun dışında, merdivenin doğu tarafındaki oda, muallimülevvel - Başöğretmen - odası idi. Birinci sınıf, dersini burada yapardı. Karşısında, merdivenin batısındaki odaya - saatli oda - derlerdi. Burası da ikinci sınıf dersanesi idi.

O zaman İmaret İptidaiyesinin sınıfları - dördüncü, üçüncü, ikinci, birinci - diye sıralanır; birinci sınıfı bitirenler, şahadetname - diploma alarak mezun olurlardı. Öğretmenler de buna göre sayılırdı : Muallimülrâbi - dördüncü öğretmen - , muallimülsâlis - üçüncü öğretmen - , muallimülsani - ikinci öğretmen - , muallimülevvel - baş öğretmet - . Ayrıca, muallimülhattı - rık'a - yazı öğretmeni - de vardı. Şu halde : mektep, biri ihzari - hazırlayıcı - , üçü esas sınıftan ibaretti. Öğretmen kadrosu da; - muallimülevvel - Hacı Emin Efendi, - muallimülsani - : Hafız Durmuş Efendi, - Muallimülsalis - : Hafız Tevfik Efendi, - muallimülrâbi - : Hakkı Efen-

di. - Müallimülhattı rık'a - : Suphi ve Fevzi beyler idi. Bevvap - Kapucu - da : Mustafa ağa idi.

Bevvap Mustafa ağa, çeşidi görülmemiş bir adamdı. Kısa boylu şişman vücutlu, ak gözlü idi. Kendisine - Genbeş - derlerdi. Merdiven başında oturur, uzun sırığı ile yolu kapar, talebeyi korkuturdu. Yeni gelen talebeye - hoş geldin dayağı - atardı. Belki bunu, eski İspartalılar da olduğu gibi, talebeyi dayağa alıştırmak için yapardı. Helâya gideceklerin Mustafa ağadan izin almaları şarttı. İzin verdiklerine Mustafa ağa, başı ile - geç - işaretini yapar, vermediklerine de elindeki deyneği, çevirir, hele yaramazlara hiç aman vermez, talebeyi çehresinden anlardı. Kendisine - Mustafa ağa dayı - denirdi.

Hakkı Efendi, elifbecilerin sınıf hocası idi. Mektebe ilk alınanlar bu sınıfın malı olurdu. Elif be sınıfı, mektebin ihzarı sınıfı idi. Bu sebebden hafızlar bu sınıfa alınmaz, bir üst dersaneye, imtihanla kabûl edilirdi. Hakkı efendi, uzuna yakın orta boylu, ağabani sarıklı, sakin mizaçlı bir zat idi. Fakat yüzü hiç gülmezdi. Otoritesi de yoktu. Metodu - mahalle - mektebi hocalarından farksızdı. Yalnız deyneksizdi. Dersini bilmiyenlerin kulağını çekerdi. Elinde bulunan, kısa ve ince deynek dersi gütmeğe yarardı. Burada da - mahalle - mekteplerin de olduğu gibi her çocuğun dersine - mum - yapıştırılırdı. Bütün dersaneler gibi, dördüncü sınıf dersanesinde de sıralar yoktu. Hakkı Efendi köşesinde minder üstünde, talebesini birer birer rahlesi üzerinde okuturdu. Bütün talebe, karşısında yerde yarım halka olurlar; ellerinde kitaplar, sıra sıra gelinceye kadar sallana sallana derslerine çalışırlar, fakat gürültüden kimin ne okuduğu anlaşılmazdı.

Hafız Tevfik Efendi de sarıklı idi. Ortaya yakın kısa boylu idi. Nurlu yüzünden daima tebessüm akardı. Siması sevimli, ruhu sakindi. Hiç kızmaz, dayak bilmezdi. Talebeyi azarladığı bile görülmemişti. Nadir olarak kulak çekerdi. Kendisini çok sevdirmişti. Sınıf hocası değildi. Her sınıfa girer, - sülüs - yazısı ile - Ülmühal - hem belletir hem de pratik olarak gösterirdi. Aptest, teyümmüm, namaz - bahislerinde leğen getirterek aptest aldırır, teyemmümü yapar, hataları düzeltirdi. Bu rahmetli hocamızın en takdire değer tarafı - sülüs - deki yüksek kabiliyeti idi. Hafız Tevfik Ffendi hakikaten - Bolu - nun pek az yetiştirdiği - hattat - lar-

dan birisi idi. [1] Emekliye ayrılıncaya kadar bu mukaddes vazifesine devam etmiş, pek çok talebe yetiştirmiştir. İtina ile evlerimizde sakladığımız - levhalar - bu değerli hocamızın kıymetli hatıraları idi.

Kara gözlü, kara kaşlı, gür sesli, Nur yüzlü bir zat idi. Beyaz sarığı, Siyah Cübbesiyle heybetli yürüyüşünde her kese hürmet ve saygı duygusu verirdi. Talebesine kendisini çok sevdirmiş ve saydırmıştı. Mektepte büyük bir varlık, bir otorite idi. Bu varlığını dayakla sağlamış değildi. Elinde deyneği, yanında falakası yoktu. Vakarla bakışı her şeyi halletmeğe yeterdi. Okuldaki nüfuzu (Maallim ol) Haci Emin efendiden fazla idi. (Kurani kerim) ve (Tecvit) derslerini okutur ve her sınıfa girerdi. Dersinde sesi çıkmaz, nefes bile alınmazdı. Hafızlığı çok kuvvetli idi. Dersanede eline Kur'an almaz, oturmaz, dolaşır, talebenin, başlarını Kur'an sahifelerinden kaldırmalarına tahammül edemezdi. Bütün talebenin dersi aynı ders idi. Okuyanın okuduğu yeri arkadaşlarının dikkatle takip etmesi mecburî idi. Dersi Kur'an sahifesi üzerinde takip edemeyenler, Hocanın gözünden kaçmaz, sorulduğu zaman ders yerini bulamayanlar, Ağır cezaya çarpardı. (Tecvit) Kur'an ile birlikte okunur. Ayetler üzerinde tatbiki yapılırdı. Okunan sahife, baştan sona kadar tahlil edilir. Bir kelimesi bile atlanmazdı. O zaman, buna (Takrir usuliyle Kur'an okumak) denirdi. Büyük Üstadın en ziyade ehemmiyet verdiği şey, Talebenin Kur'anı güzel ve tecvide uygun okuması idi. Yanlış okuyanların hatalarını sıra ile arkadaşlarına sorar, bileni bilmeyenin üstüne geçirirdi. Bilmeyen Talebeye, büyük de olsa, hatasını söyleyen küçük arkadaşının elini öpdürür, bu suretle tenbellere bir nevi ceza tatbik ederdi.

Dersanelerde Talebe bilgiye göre sıralanır, sınıfın en iyisi (Onbaşı) olurdu. Rahmetli üstat, talebeyi Kur'an bilgisine göre ayırır, iyi bilmeyenleri sınıfında bırakırdı. Bir gün, Saatli odada, İkinci sınıf talebesi (İyiler, zaifler) olarak ikiye ayrıldı. (İyiler)İ kinci sınıfta bırakıldı. (Zaifler) bir sınıf aşağıya, Üçüncü sınıfa indirildi.

Bu iş, Muallimevvel (Baş Öğretmen) Hacı Emin Efendi ile ikinci sınıf birincisi (Onbaşı) Kasım Hocanın oğlu (Necati) tarafından yapılmıştı. Baş Öğretmen Emin Efendi, sınıfı ve talebeyi iyi bilmiyor, hiç tanımıyordu. Onbaşı Necatinin sözüne kapılmıştı. Ayırma işi, Talebenin sınıftaki bilgisine göre değil, ahbablığa zenginliğe dayanarak keyfi bir usûl ile olmuştu. Halbuki; Talebe, kendi aralarında biri birilerinin derecesini biliyordu. Meselâ : Postacılarda (Emin) adında bir çocuğun iyiler arasına ayrılmış olması, dedi koduyu mucip oldu. Çünkü; bu arkadaş, sınıfta çok zaif olarak tanınmıştı. Fakat, bu durum çok sürmedi.

(1) Merhumun küçük oğlu güzel sanatlar akademisi öğretmenlerinden genç hemşehrimiz (Mehmet Emin Barın.) Babasından manevi miras olarak almış olduğu bu yüksek kabiliyeti asra uygun bir şekilde parlatmıştır.

Hafız Durmuş Efendi dersaneye girer, girmez tanıdığı iyi talebesini karşısında göremeyince, hemen bir sınıf aşağıya indirilen zaifleri getirtmişti. O zaman, Talebenin Kur'andaki derecelerine göre, ikinci bir ayırma yapıldı. Fakat, iş tersine döndü. Evvelce zaif sayılanlar, şimdi iyiler arasına alındı. İyi olarak ayrılanlarda zaiflere katıldı. Ben de zaif sayılarak bir sınıf aşağıya indirilmiştim. Kur'an Hocamız, beni de iyiler arasına ayırarak bir sınıf yukarı aldı.

Hafız Durmuş efendi, talebenin yalnız mektep içinde, dersler:le değil, Mektep dışında hareketlerile de yakından ilgilenirdi. Arkadaşlarının, Annelerile, (Kadınlar ılıcalarına) gitmelerini hiç af etmezdi. O zaman (Salı kadınların ılıca günü idi. Salı günü mektebe gelmeyen talebeyi inceden inceye sorguya çeker, babası, ağabeysi gibi yakın erkek akrabası varken, annesile ılıcaya gidenleri çok hırpalardı. Vakıa hocamız, döğmezdi. Fakat saç çekmek adeti vardı. Bu sebepten talebe, başında hiç saç bırakmazdı.

Bu değerli öğretmen, yalnız kuvvetli hafız değildi. Ayni zamanda arapçayı, din bilgilerini iyi bilen bir vaiz idi. Sesi davudi olduğu için Kuranı çok tatlı okurdu. Talebe arasında olduğu kadar, Bolu muhutinde de çok sevilir, çarşıya çıktığı zaman, herkes tarafından hürmet görürdü. O zaman Bolu'da (Hammal) mefhumu olmadığı için, her sınıf halkın çarşıdan aldığı eşyayı, doldurduğu zembili bizzat kendisi taşıması adet idi. Fakat Hocanın elinde eşyası gördüğü zaman, talebesi hemen koşar, alır, evine kadar götürürdü.

Memlekette çok yüksek bir mevki tutmuş olan Hafız Durmuş Efendi fazla toplu idi. Kan aldırmıştı. Bu hal, henüz genç sayıldığı bir yaşta ölümüne sebeb oldu. Kıymet bilen (Bolu) muz, kendisine, o zamana kadar görülmemiş bir Cenaze töreni yaptı Merhuma ihtiram elleri üstünde, göz yaşlariyle ebedî yurduna götürdü. (23) Temmuz 1323: 1907.)

Muallimievvel (Başöğretmen) Hacı Emin Efendi, Orta boylu, genis omuzlu, saf ve temiz ruhlu bir zat idi. Başında sarık, sırtında kürk tam bir medrese tipini yaşatırdı. Kendisine çilesiz (Emin Efendi) derlerdi. Mektep hocalığındaki metodu pek de yeni değildi. Zaman zaman dersinde hikâyeler anlatır, sınıfı ile tatlı tatlı konuşur, talebenin alâkasını toplar; bazı kerrede hiddetlenir, dayaklı terbiye sistemini yaşatırdı. En çok (İmlâ, sarfı osmanî, hesap) derslerini verir, birinci sınıf dnnilen (Son sinıf) talebesiyle uğraşırdı. Sınıf geçme imtihanlarında bütün talebeye yardım eder, suâl sorarken cevabını da beraber söylerdi. Ancak, dilinde hafif bir pelteklik bulunduğu için, her talebe bunu anlayamazdı.

Hafız değildi. Fakat bilgisi, hele Arapcası çok kuvvetli idi. Sonraları Okulun bitişiğinde yaptırdığı Medresesine çekilerek (Müderis) oldu. (Müftülük) vaziyfesini de alarak Mektepden ilgisini kesti. Müftülükte

Emekliye ayrıldıktan sonra çok yaşamadı. Tanrısının rahmetine kavuştu.

Son sınıfın ( ) yazısına zaman zaman (Suphi) veya (Fevzi) Beyler gelirdi. İmaret İptidaiyesinin bütün Hocaları sarıklı idi. Yalnız Suphi ve Fevzi Beyler sarıksız yanî fesli idi. Her Hocanın metodu, inzibat telekkisi başka başka idi.

Okula yedi yaşından aşağı Talebe alınmazdı. Fakat, bu yaştan yukarı olanlar için bir yaş haddi yotu. Bu yüzden İmaret İptidaiyesinde büyük yaşta çocuklar görülürdü. Hele hafızlar hafızlık yüzünden mektebe geç yazılırlardı. Küçük yaşlılar, Okulun normal talebesi idi. Fakat küçükleri Büyükler veya üst sınıf talebesi yetiştirir, onlara (Kalfalık) yaparlardı. Benimde kalfalarım; Çelik baş hafız (Mustafa) Efendi ile Karayüzbaşıların (Tahsin) Bey idi (1).

Okulun Büyük salonu hem dershane, hem ara teneffüshanesi, hemde Cami vazifesini görürdü. Elfabeciler ile Üçüncü sınıf dershaneleri bu salonda bulunduğu gibi talebenin sıralarıda Salonun alt tarafına yerleştirilmişti. Ders zamanı, Talebe sıraları bırakır; (Mahalle) mektebinde olduğu gibi, hocaların ayağına, dershanelere gider: Yerlere diz çökerek otururlardı. Talebe, bu sıralardan ancak ara teneffüslerinde faydalanır; Gözlerine yemeklerini, kitaplarını bırakırlardı. Esasen dershaneler, sıraları yerleştirecek derecede geniş değildi. Talebe (şakirdan) öğle namazını Mektepte cemaatle kılar, o zaman salon, bir Cami manzarası gösterirdi. Hocalardan biri İmam olurdu. Hele sesi güzel olduğu için, hafız Durmuş Efendinin imamlığı pek hoşa giderdi.

Büyük paydosta talebe aşağıya iner, şadırvanın etrafında dolaşırdı. Şadırvan Kalaycılar çarşısı ile İmaret Camii arasında idi. Şadırvanın solunda Okul binası, sağında gazhane ve umumî helâ bulunurdu. Okul talebesi büyük teneffüs zamanını bu sıhhî olmayan sahada geçirirdi. Kimisi koşar, biribirini at yapar (Taşhancıların Cemal gibi). Kimisi de Gazhane divarlarına yakın yerlere oturur taş oyunu oynarlardı. Mektepde oyun, umumiyetle yasaktı. El işi, Müzik, Jimnasdik gibi dersler yoktu. Fakat arkadaşlar, kâğıtdan (Pantolon, karga) gibi çeşitli el işlerini, kendiliklerinden yaparlardı. Mektebin resmî elbisesi yoktu. Talebenin kıyafeti yerli idi. Feslerimiz, Bayramdan Bayrama kalıp görürdü. Ayakkapları, yemeni veya nalçalı kundura idi. Büyük paydosta (Kör Durmuş) adında bir satıcı, talebe arasına girer, (hazırlop, hazırlop: Taze pişmiş:) diyerek çocuklara pişmiş yumurta, nohuc satardı. Yumurtanın çiftini beşe (beş paraya) alır, On paraya (çiftini On paraya) satardı, (Ramazan) ayında, öğleden evvel Okullarda ders yoktu. Talebe abdeslerini alır, mektepde kılınan öğle namazına yetişir, öğleden sonra

(1) Rahmetli (Tahsin) Bey, Çoban oğlı (Ömer Zeki) Bey merhum gibi, (Bolu) muzun yetıştirdiği değerli ve yüksek rütbeli Subaylarındandı. General olacaklardı. Her ikiside kazaya kurban olmuş. Memleketimiz iki kıymetli evlâdını gayıp etmek suretile büyük zarara uğramıştır.

iki ders okunurdu. Hazır löpcü (kör Durmuş), Ramazanda, namaz vakıtlarını hatırlamak için, değneğini, kaldırımlara vura, vura aşağı çarşıdan yukarı çarşıya çıkar yüksek sesle:

(Vakti salâa: yâa muminin: esselâa:) (1)

(Hazır olun Camiye, aldanmayın faniye:) diye, halkı namaza davet ederdi. (Teravih) namazından sonrada (Saraçhane) Camii minaresine çıkar, (Yahak: : yâa: ha akk: :) çekerdi.

Okul arkadaşlarının zenginlerinden biri (Sünnet) olursa tütün talebe, ikişer ikişer dizilir, güzel sesli hafızlar (Acem aşiran) makamile (ilâhiyler:) okur, diğerleri de (Amin!) derler, parlak tören yapılırdı. Çuculara, ayrı ayrı sofralarda, büyük tepsilerde: Pideli, Nohutlu pilâvlar ikrum olnnurdu. Yağmur yağmadığı zamanlarda da talebe aynı törenle (Karaçayır) veya (Büyük su) ya götürülür, yağmur duasına çıkılırdı. Yağmur duasında, cemaatin önünde, sıra ile duaya kalkan imamlar, diğer dualarda oldığu gibi, ellerini yukarıya kaldırmazlar, tersine aşağı sarkıtırlar, cemaat de bunları takip eder amin derdi.

İmeret ibtidaiyesi talebesi, akşam paydosunda, Mektepden çıkarken semtlerine göre ayrılırlar, hocalardan birisi bunlara nezaret ederdi. Hele hafız durmuş efendi salona girdiği zaman sesler kesilir, gürültü dururdu. Her semtin çocuklarını ayırmak için, Muhterem üstad (Mahalle) isimlerini, meselâ: (Karamanlı, Karaçayır, Akpınar, Gölyüzü) gibi ayrı ayrı çağırır, o mahallenin çocukları da iki sıra olur, hocanın önünden geçer, yol vrrilinceye kadar çevirdikleri daireyi bir kaç defa dolaşırlardı. Fakat okul kapusundan çıkar çıkmaz düzeni bozarlardı. Bizim (Akmecit) mahallesi küçük, çocuğu az olduğu için çok defa adı bile geçmezdi. o zaman, biz ya tabaklar (Dibağlar) ve ya karamanlar mahallesine karışarak çıkardık. Fakat, Kur'an hocamız talebesini semtlerine göre de tanıdığı için, bazı defa (Akmescit) diyerek bizim mahalleninde hatırını sorardı. O zaman, pek az olan Akmescitliler sıralanır, varlıklarını, hocalarının önünden geçmek suretiyle gösterirlerdi. İmaret Erkek İlk Okulundan aldığım Eylül 1315(1899) tarihli ve 24 sıra numaralı şahadetnamemde yazılı dersler, şunlardı: (Kur'an Kerim - tecvit İlmil celâl - imlâ - sarf osmani - hesap - hattı rık'a-) diplomayı, (muallim evvel muallim sani, muallim salis, muallim rabi, muallim Hafız Kura) mühürlemişler. Mümeyizlerde muhürletmişlerdi.

Dört yıl süren ibtidai mektebi hayatı, Osmanlı İmparatorluğunun (İstibdad) devrine tesadüf etmişti.

(1299) da (Osman beyin) İstiklâlini ilân etmesiyle başlıyan osmanlı Devleti, Büyük Millet Meclisinin (1-Teşrinsani-1923) de kabul ettiği kanunla Padişahlığın kaldırılmasına kadar, başlıca beş devir geçirmişdi:

(1) Bolu'nun hafızları, umumiyetle güzel sesli idi. Sesi güzel olmıyanlar esasen hafızlığa başlatılmazdı.

Kuruluş devri (1299 - 1453 yükselme devri (1453 - 1579) duraklama devri (1579 - 1683) geri dönme devri (1681 - 1792) yenilik devri (1792 - 1923

Yenilik devride üçe ayrılır: İslâhat (1792 - 1839) tanzimat (1839 - 1876) Meşrutiyet (1876 - 1932) Meşrutiyet devri de üç kısımdır: Birinci meşrutiyet (1876 - 1878) istibdat (1878 - 1008) İkinci meşrutiyet (1908 - 1923) İkinci Abdulhamit'in (İstibdat) devride Avrupa tarihi bakamından (Alman üstünlüğü ve Silûhlı sulh) devrine (1871 - 1914) rastlamaktadır.

(İstipdat) devrinde bir ay süren (Osmanlı Yunan) harbi çıkmıştı. 1313-1897) Bu harp devam ederken, İmaret ibdidaisi talebesi bulunuyordum. Her akşam üstü derslerden sonra okul salonunda Türk ordusunun muvaffak olması için Kur'andan (Fetih) suresi okunurdu. Okuyanda güzel sesli zaif vücütlu hafız (Emin) adında bir talebe idi.

Bu harp vesiylesiyle (Bolu) da (Redif) Askerleri toplanmış (Ramazan) ayında sevk edilmişti. Sokaklarda halkın ruhundan taşan:

Ramazanda gitti, Redif askeri
Biz dini islâmız dönmeyiz geri

O zaman (Kastamonu) Vilâyetine bağlı (Bolu) Mutasarrıflığını idare eden Mutasarrıf kıymetli Kitaplarıyle tanınmış (Mustafa Zihni paşa) idi. (Nisan 1312 - Mayıs - 1319-1895-1903)

Çağa Gölü ve Çağa köylüleri

İhsan Yalçın

Ankara - İstanbul Şosesi üzerinde Bolu ile Gerede arasında ve Gerede'ye On üç Kilometre mesafede bulunan (Çağa Gölü) görenleri cidden hayret içinde bırakacak kadar güzel ve gönül kapıcı bir tabiat vergisidir.

Gölün kenarında cazip ve şirin (Yeni Çağa) köyü Gerede'ye bağlı bir bucak merkezidir. Yine gölün ayağının aktığı Çağa deresinin başında da (Eski Çağa) köyü vardır. Etrafı Deliler, Adaköy, Hamzabey adlarını taşıyan güzel köylerle bezenmiştir. Üzerinde kayıkla gezilir, kışın buzla örtülür. Ve bazanda buz üzerinden gölün bir yakasından öbür vakasına geçmek dahi mümkün olur. Dibinden kaynama olduğu gibi etrafın topladığı sularla da beslenir. Ve fazla sularını da Çağa deresindeki ayağı vasıtasiyle boşaltır. Kenarında banyo yapılacak kumsallıklar vardır. Her nevi göl kuşları olduğundan avcılar için çok caziptir. Balık bulunur. Meşhur halk şairi Dertli'nin doğup büyüdüğü (Şahnalar) köyü, Çağa gölünün etrafını çevreleven yamaçlardan birindedir. Suyu tatlıdır. 1647 de Murteza paşa adındaki Osmanlı veziriyle Çağadan geçen meşhur seyyah Evliya Çelebi göl hakkında bir hayli malumat ve tafsilât vermektedir.

300 sene evveline ait olması lüzım gelen seyyahın izahatına göre : Çağa gölünün etrafında 47 parça mamur köy bulunduğu ve etrafında yetişen (Egeri) denilen nebatın köklerini iplere dizip bunları almağa gelen tüccarlara satarak Çağalıların hayli menfaat temin ettikleri anlaşılmaktadır.

(Egeri) kökü (1) suîhazım ve bağırsak hastalıklarına gözün kuvvetini tezyit için ilâç olarak kullanılır.

---

[1] Bu nebatın adı (Azak egri) dir. Latince adı (Acarrus Calamug) Frausızca adı (Acare vrail) dir. Asyanın şimalinde çok bulunur. Bu nebatın toprak altı gövdesi kullanılmaktadır. Bu gövde üstüvani şekilde, oldukça kalın, ufki ve boğumludur. Gövdenin toprağa bakan kısmı ince köklerle örtülür. Ve çok güzel kokuludur. Nehir kenarlarında ve durgun sularda çok mebzuldür. İlk ve son baharda kurutmak için toplarlar. Ticarette parmak kalınlığında ve vasıf parçalar halinde bulunur. Eletekiyeti fazladır: Terkibinde (Akorin) adında bir şekerli madde ve tanin vardır. Mıdeyi harekete geçirmek ve uyandırmak için kullanıldığı gibi kadın hastalıklarında ve sanayi de biraya güzel koku vermek için kullanılır. Ta'arlar sakız gibi çiğnerler. Laponya'da kokusu için tütüne katarlar. Rusyada kökünü yerler. (Güzel Zanbağıda) derler. - Cemil Özçağların notlarından.

Çelebi göldeki balıkların etinin lezzeli olmasının sebebini Eğri otu kökünü yediklerine atfetmektedir.

Kâtip Çelebinin (Cihanma) sında de.

(Bahri Çağa) Sabanca manendi bir göldür. Vafir balığı çıkar) denilmektedir.

Bu gün gölü çevreleyen yamaçlarda ve gölün kenarında ki köylerin sayısı yirmiye bile baliğ olmıyor. (Eğeri) otunu kullanan bile yok. Gölün balığından istifade de yok, denilecek derecededir. Geçmiş günlerin insan kalabalığını ve refahını bu toprakların sağlayabildiğini düşününce gelecek günler için ümitlerimiz kuvvetlenmektedir.

Çağa

Bu güzel göle de adını veren asıl Çağa, gölünün ayağındaki derenin başında ve taşlık bir mahalde ufak bir köydür. Kuruluş tarihi çok eskidir. Yıldırım Bayazıt tarafından 802 tarihinde yaptırılmış bir cami ve hamamı vardır. Bundan anlaşılıyorki Yıldırım Gerede'ye Kastomoniyi zabt için geçerken bir Türk ve islâm kalabalığı bulmuş olmalıki cami ve hamamı inşa ettirmiştir. Halkı çok munis insanlardır. Nal ve mıh imâl ve ekserisi bunun ticaretiyle geçinirler. Eskiden Eğri otu ve ticareti başlıca geçim vasıtalarından olduğu anlaşılmaktadır. Burada bir nevi ot yapraklarını kurutarak halk çay yerine kullanırlar. Bir miktar da satarlar. Evlerin ahşap ve sık oluşu yüzünden Çağa köyü bir kaç defa mühim yangın felâketlerine uğramıştır. Bu sebepledirki bütün gayretlerine rağmen çok eski bir merkez olan bu köy bir türlü inkişaf edememiştir. 1910 yılında çıkan bir yangın köyü tamamen mahiv ve harap etmiş ve bir kül yığını haline getirmiştir. Halkın mühim bir kısmı hükûtin vaki teşvik ve müzahereti üzerine burasını terkle gölün kenarında şimdiki (Yeni Çağa)yı kurmuşlar ve gitmek istemiyenler tekrar yurt ve yuva tutmuşlar.

1732 de İstanbul'da yazılan kâtip Çelebinin (cihannüma) adlı kitabında Bolu livasını teşkil eden 37 kaza arasında (Çağada) vardır. O zaman şimdiki Gerede kazası hudutları içinde : Gerede, Dörtdivan, Çağa, Mengen, Alah deresi isimli beş kaza bulunmakta imiş.

(Aladağ şimalinde bir derenin içinde cami ve bir hamamı var küçük kasabadır. Aladağ eteğiyle bunun arasında bir göl ve çayır vardır. Gölü Sabanca gölünden küçüktür. Vafir balığı çıkar halkı bağ işler Rum diyarında şarabile meşhurdur.

1647 yılında Çağadan geçen (300 sene evvel) evliya çelebinin verdiği izahata nazaran Çağa bu günkü halile nisbet kabûl etmiyecek derecede mamur ve güzel ve oldukça zengin bir kasabadır. [*]

---

[*] Evliya Çelebi seyahatnamesinden; o saf kasaba Çağa : 150 akçalık kazadır. Kethüda yeri yeniçeri serdarı su başı vardır.

Gayet mamur ve abadan bağlı bahçeli mamur karası vardır. Kasabasında cami, han ve hamamı, mescid ve medresesi vardır. Çağa şehri derler. Ahalisi Türk'tür.

1860 yılına kadar kaza olarak idare olunan Çağa yeni teşkilâtta Gerede'ye bağlı bir köy olmuştur. * Çağa deresinde gölün ayağındaki sulardan istifafade eden bir çok değirmenler vardır. Derede su o kadar hızlı akmaktadırki birbirlerinden 200 - 300 metre mesafede değirmenler işlemektedir.

Gölün ayağı açılıp islah ve suyun akışı tanzim edilirse elektirik istihsali için büyük kuvvet bulunması mümkündür. Gölü ve ayağını gören bir mütehassıs (Eski çağa) köyü yanında kurulacak bir elektirik santralından civardaki bütün köylerin ve hatta Gerede kasabasının gayet ucuz tenviri kabil olacağını söylemiştir. Bu tahakuk ettiği takdirde yazın serin havaya, kışın bol kara hasret çekenler yaz kış sporları kayak ve yaylalarda ve hatta hayvan avlarından Geredenin Esentepesinde yorulup ormanlıktan başkabir yeri göz ve gönülleri aradığı zaman 13 kilometre ve yakınında muntazam şoşe uzerindeki Çağa gölünde kuş avları, kayık su sporları ve gölünün etrafında pırıl pırıl elektiriklerle süslenmiş köyler Gönül çevreleyen birer pırlanta manzarası verecektir. Çağalıların ve Gerede'lilerin müşterek bir çalışma ile mühim bir gelir kaynağı olacak olan bu işi kısa bir zamanda halle kâfidir. Ümit ve kanaatını taşımaktayım.

Çağada şüphesiz bir çok memleket irfan ve tarihine hizmet etmiş adamlarda yetişmiştir. Bunu ayrı bir bahs olarak nazarı dikkati celp etmesi itibariyle Çağa ile ilgisi olan bir zattan bahsedeceğiz.

* 1286 Kastomoni salnamesi. Bolu Mutasarrıfı Raşit bey. Kazaları teşkilâti çedideye göre Bolu, Gerede, Erğli, Bartın bu zat 1787 de İstanbul'da vefat eden ve zamanının tanınmış alim, şair ve hattatlarından sayılan Kastomonili müstakim zade Süleyman Seeadettin efendidir, Ömrünün son günlerinde muhtaç vaziyete düştüğünden o günün şeyh islâmı Salih zade Mehmet Emin efendi kendisine Çağa kazasının varidatını tahsis etmiştir. Bundan bahseden Cevdet Paşa tarihi Çağayı (Çefa) olarak yazmaktadır. (1) Bu fıkrayı (Çefa) kelimesi üzerinde düşünecekleri için bir hatırlatma vesilesi olur düşündesiyle ilâve ettim.

[1] Cevdet Paşa tarihi Cilt 4 sahi!e 237 (Evahir ömründe Şeyh islâm Salihzade Mehmet Emin Efendi Ruus teklif isede itiraz ve istinkâf ettiğinden Müşarileyh bolu sancağındaki ayin (Çağa) maişetini berveçhi teyit tevcih ile hakkıuda icrai faifei ehlinuvezi buyurmuştur.

Yeni Çağa

1910 Çağa yangınından sonra göl kenarında yerleşmeğe razı ve talip olanlara o zamanki Osmanlı Padişahı tarafından birer miktar para verilmiş. Ve hükûmetce de boş arazi taksim ve tevzi olunmuştur.

Saltanat devrinin adetleri üzerine de yeni kurulan köye Padişahın adına izafetle (Reşadiye) denilmiştir. Zamanla köy inkişaf etmiş ve cidden mamur bir manzara almıştır.

1934 yılına kadar köy olarak idare edilen Reşadiye Temmuz ayında boluya teşrif buyuran Ebedi Şef Atatürk tarafından (Yeniçağa) olarak adlandırılmış ve emirleri üzerine de Bucak merkezi olmuştur.

Göl kenarında güzel bir gazino, İlk okul, Hükûmet konağı. geniş salonlar, Muntazam bir Parti ve Halkevi binası, postahane binası köyü süsleyen binalardandır. Muntazam ve zarif binalar, dükkânlar, Cami, Çarşı Yeniçağayı cidden numune bir Bucak merkezi olarak göstərecek ehemmiyettedir.

Halk zeki, çalışkan, ve müteşebbistir. Ziraat ve ticaretle uğraşırlar. Gençlerinde okuma hevesi kuvvetlidir Lise ve yüksek okullarda birçok Çağalı gençler okumaktadır. Proğramla ve devamla, bilgili bir çalışma ile emsalsiz güzel gölleri Çağalılara rakipsiz bir gelir kaynağı olur. Memleketimizde yepyeni işlenmemiş, görülmemiş bir mevki olan turist celbi ve kazancı Çağalıların gözü önünde durmaktadır.

DİL EDEBİYAT
Sosyoloji

AŞIK DERDLİ

1772 - 1846

Vahap Tunçer

Halkevlerinin Yıldönümü bayramı dolayısıyle yapılan konuşma aynen

Sayın arkadaşlarım,

Halkevlerimizin açılışının 14 üncü yıldönümü vesilesile tertip ettiğimiz bu gicede Bolu'nun ünlü Hak şairi Aşık Dertli'yi anmayı kararlaştırdık. Aşık Dertli, kendi kendisini yetiştiren ve yurdun her tarafında adı duyulup söylenilen âşıkların içinde üstün bir sıra kazanan bir saz şairidir. Gerek hayatı, gerek eserleri haakında söylenilegelen bilgilerin en tafsilâtlısını bize veren Çangırı Milletvekilimiz Talât Onayla Bolu Belediye Reisimiz Reşat Ak'er'in değerli himmetlerile vücut bularak 928 yılında Bolu Matbaasında basılmış olan (Aşık Dertli) adlı kitaptan faydalanarak bu kıymetli Halk Şairi hakkında bilgi vermeğe çalışacağım.

Dertli, Geredenin Yeniçağa bucağına bağlı Şahnalar köyünde 1772 yılında dünyaya gelmiş idi. Babası, Kara Hüseyin oğullarından Bayraktar Ali ağa ve annesi Ayşe kadındır. Asıl adı İbrahim olan Dertli çocukluğunu kırlarda hayvan otlatmakla geçirirken bir tahta üzerinde at kuyruğundan kıllar gererek yaptığı sazını çalmaya başlamak suretile istidat ve istikbali üzerindeki ilk hükmü kendisine vermişti. Çocuk denecek yaşta iken babasının ani ölümü ile öksüz kalan İbrahim, bir müddet yakın köylerde boğazı tokluğuna hizmetkârlık etmiş ise de günün birinde gördüğü bir hakaretten müteessir olarak kimseye haber vermeden memleketini terk ederek kaçtı. Önce İstanbula giden İbrahim orada kimsesiz, hamisiz ve rehbersiz, hiç bir işe sahip olamıyarak çaresiz Anadolu'ya dönmüş ve kararsız bir halde Konya'ya kadar gitmiştir. Orada Hacı Asım usta adlı birisinin kahvehanesinde üç sene kadar çıraklık ettikten sonra İbrahim'i Mısır'a kadar gitmiş görüyoruz. Mısırda Mehmet Ali Paşa sarayında kahveci yamağı olarak çalıştığı rivayet olunan İbrahim, Gerek seyahatlerindeki, gerek kahvecilikte tesadüf ve hizmet ettiği derviş ve seyyahlardan tasavvufa dair bilgi edinmekle beraber aşıklardan da şiir söylemeği ve saz çalmayı öğrenmiş ve (Lütfi) Mahlâsını almıştır. Saz şairlerine mahles vermek onları yetiştiren üstadlarının hakkı olduğu adetine göre İbrahim Lütfinin bu mahles alma keyfiyetinin şairlik beratı olarak kabûl edilmesi lâzımdır.

On beş seneye yakın seyahatten sonra bir gün köyüne dönen İbrahim Lütfinin kıyafeti şöyledir: Başınba sikke denilen bir keçe külâh ve elinde çöğür denilen 12 telli saz.

Saray köyünden Hafize adlı bir kadınla evlenen İbrahim'in bütün vakti ve bilhassa mehtaplı gicelerde, sabaha kadar köy haricinde saz çalmak ve şiir söylemekle geçarmiş. Babasından kalan bir kaç parça arazinin başkalarının eline geçmiş olmasından rençberlik de yapamıyan İbrahim'im bu esnada Seyidali ve Ömer adında iki de oğlu dünyaya geliyor. Derin bir tevekkül içinde.

Tezerruk kaydına düşme bu âlemde sey ey Lütfi
Seni mesrur eder bir gün Huda'nın lütfu ihsanı.

Diye muhayyel bir saadet bekliyen şâir, nihayet yine maişetini saziyle temin için seyahate çıkmak mecburiyetinde kalmış ve bu hayatı tevalî etmiştir.

Yoksuzluklar ve iztiraplar içinde geçen bu seyahatlerinde sonsuz bir bedbinliğe düşen Dertli, Muhayyilesinin, olmıyan hâdisatı bile en geniş ölçüde canlandıran hassasiyeti tesirile bir gün İmamı Hüseyin'in Kerbelâ'da şehit edildiğini düşünürken hadiseyi o anda cereyan ediyormuş tasavvurile gözlerinin önünde bütün dehşetile beliren bu faciaya tahammül edemiyerek eline geçirdiği bir ustura ile boğazını kesmek suretile intihara teşebbüs etmiş, ölümü ile neticelenmiyen bu intihar teşebbüsü sesinin güzelliğini bozmuştur.

Tığ ı aşkı merhem edip derd-i bî dermanıma
Gûh-ü sahralar dayanmaz ah ile efganıma,
Bir nişane eyledim şah-ı şehit sultanıma
Ruz-i mahşerde gelüp baksın benim gerdanıma
Gerden'i mecruhumu kestim kızıl kan eyledim.
kendimi aşkın yoluna şöyle kurban eyledim.

Şairi asıl bundan sonra derin bir izdıraba düşüren bu hadiseyi müteakip kendisini bugünkü tanıdığımız (DERDLİ) adını mahles olarak almış görüyoruz.

Himmeti bu imiş bize pirlerin,
Hizmetini ettim nice Mir'lerin
Hayli müsellim'in çok Vezir'lerin
sayesinde bir Derdlilik kazandım,

diye iztirabını terennüm eden âşık Derdli, önceleri zaman zaman köyünü karısını ve çocuklarını acı acı anmış ve,

Derdli gurbet elde kaldı bî hemtâ,
Görünmez gözüne cevher'i yektâ
Ricam bubur sana Hazreti Mevlâ
Nasip et bizlere Vilâyetimiz.

Diye köyüne dönmesi için Allah'a yalvarmıştır. Ailesinin ve çocuklarının maişetini temin için gurbete çıktığı halde ne onlardan haber alabilmek, ne onlara yardım edebilmek imkânlarını elde edemeyen şair,

Taksimde derb düşmüş dil-nâşâdıma,
Anın içün Derdli dendi adıma
Ne yare hayrım var ne evlâdıma,
Ahar haram oldu hânûman bize

Feryadiyle coşarken bir taraftanda :

Yeter bunca demdir çektim kahrını
Diyar'ı gurbeti bana mı verdin ?
Derdli'yi gurbette koydun âkibet
Hasreti, firkati bana mı Verdin?

İsyaniyle feveren ediyor ve,

Bir başıma kalsam şayhe sultana kul olmam
Viran olası hanede evlad'ü iyal var.

Diye bütün feveran ve feryadlarının çoluk çocuğu için olduğunu anlatıyordu.

Şu güzel koşma bu duyguların en derin ifadesidir.

Kirameyen katibeyn hâmei kudret
Yazmış alnımıza kara yazılar
Bir taraftan gurbet, derd ile mihnet
Âh eylesem yarelerim sızılar.
Ey çerh, Muradımca etmedin devran,
Bilmem bir yerimde varmıdır noksan?
Biz gurbet ellerde sefil sergerdan,
Bilmem ne haldedir körpe kuzular.
Derdli Ölüm hakttn âsan demişler.
Ölümden beterdir hicran demişler,
Hubbül vatan minel iman demişler.
Gönül ol sebepten Vatan arzular.

Saz ve sözüyle geniş bir şöhret kazanan Dertli her yerde iltifat ve hürmet görüyordu. Bir aralık Haymana Aşiret beylerinden (Alişan) ve bey adında bir zâta intisap etmiş ve kendisinden pek çok lütuf ve yardım görmüştür. Divanında Alişan bey'den bir çok yerlerde bahsetmektedir.

Derdli herbir yerde eğlenmez ama neylesün?
Lütfu çok ihsanı çok bir Âlişan eğler beni.
Dedim ki Derdli'ye derman nerdedir?
Dediler, Devletü Âlişan'a var.
Dedim Pir'e, nerde Derdli Dermanı?
Pirim dedi Âlişan'a var yürü.

Şöhreti sayesinde gördüğü hürmetler gün geçtikçe Derdliyi serâzad etmeş ve kendini içkiye de verererek,

Er o'dur çekmez cihanın gussai ferdasını,
Saki-i gülçehre destinde mey-i ahmer çeker.

Diye ferdanın gussasını, köyünde yolunu bekliyen Hafize'sini unutmıya ve gördüğü güzellere aşık olmaya, söz atmaya başlamış, nihayet hamisi ve yukarıda misalini verdiğimiz şiirleriyle medhini ettiği Alişan beyin hemşiresi, bir rivayette kızî, (Bostan) hanıma ilânı aşk etmekten çekinmemiş ve

Câm ile mey süzdürelim,
Bezme şeker ezdirelim,
Seyrederek gezdirelim,
Bağ ile (Bostan) güzele.

ve

Hâk-dehri günde bin kerre sulasa bağban,
Bitmemiş, bitmez, felek devrinde Bostan'ım gibi

Şiirleriyle aşkını açıktan açığa ifşaya başlaması üzerine Alişan beyin gözönden düşmüş ve konağından kovulmuştur.

Camei sabrımı odlara yaktı
Muhabbet kemendin boynuma taktı
Yalın ayak keçe külâh bıraktı,
Gör ne etti âdil Alişan bize.

(Lütf-u ihsanını gördüğü bu zatı gücendirmek maddî ve manevî bir felâketti. İnsanların küçük bir işaretle başlarının uçurulduğu bir devirde şair de bir gayzın kurbanı olabilirdi. çünkü kadıların hükmünden ziyrde beylerin emri nafizdi.

Hâkimler yazamaz hakkımda İlâm
Yazarsa fermânım Âlişan yazar.

Bunu bilen Dertli şu kaside ile Âlişan beyden affını rica ediyor.

Hasudun ey sehavet kânı Mîrim hadden efzundur,
Bihamden ahderi bahtın şeref burcunda meskûndur,
Serir-i izz-ü ikbalin seraser birle mefruştur,

Atâ - vü adl - ü ihsanın bugün' hâtemle mevzundur.
Sanâ bu mesnedi vâlâ beyim zâten tecellîdir.
Velî zahirde derler gerçi ihsan - ı hümayundur,
Düa - gû bende - i nâçizinim dergâh - ı lütfunda
Gedaya merhamet kılmak beyim beylerde Kanundur.
Kusurdan hâli olmaz bir dakika âsitanında
Efendim, Dertli'yi bilmezmisin sen eski mecnundur.

Derdli bundan sonra bir daha Haymana'ya gitmemiş ve memleke-tine dönerek Bolu Beyleri'ne intisap etmiştir.

Uzun seneler süren gurbet hayatı ile içki ibtilâsı Dertli'yi bir hayli yıpratmış olduğundan artık eskisi gibi uzun seyahatlere çıkamıyor, arada sırada Ankara ve Kastamonu'ya kadar gidiyordu. Bir aralık İstanbul'a gitti, orada Semaî kahvelerile âşıkların tanındığı Beşiktaş, Çenberlitaş ve Tahtakale gibi semtlerinde çabukça şöhreti duyularak az zamanda bütün İstanbul'da onu tanımayan kalmadı. Şehrin her tarafından san'at severler onun sazını dinlemeğe koşuyorlar ve etrafında bir hürmet safı teşkil ediyorlardı. İstanbul'da Âşık edebiyatının son parlaklığını yaşadığı bugünlerde bu edebiyatı seven Padişah ikinci Mahmud'un emrile muntazam bir Âşıklar birliği kurulmuş ve hükûmet tarafından tâyin olunan bir (Âşıklar Kethüdası) nın nazaret ve idaresine tevdi edilmişti.

Tavukpazarı'ndaki (Semai kahveleri) nden birinde yeni gelmiş âşıklarla eskiler arasında bir müsabaka tertip olunur. Müsabakanın mevzuu o zamanın âdeti veçhile divana takılmış bir (muamma) nın hallidir. (Derdli) de bu kahvede sakin bir dinleyici sıfatiyle oturmaktadır. Bir aralık üzerinde mütecessis ve mânidar bakışlar toplanan dertli'ye kethudanın emriyle 12 telli bir saz uzatılıyor. Yine adat üzre bu; Ya muamma'yı halletmek veya İstanbu'lu terkeylemek teklifidir. Titrek elleriyle sazın teline ilk tezane darbesini vuran Derdli'nin karşısındakiler merak ve heyecan içindedir. Büyük bir Üstad vasıf ve kabiliyetiyle birbiri ardınca çaldığı bir iki havadan sonra Derdli, Zekâsının sür'at ve maharetiyle muammayı manzum olarak halletmiş ve etraftan kopan takdir ve alkış sesleri arasında ve Reisin emriyle bütün Şairlere üstün olan bir mevkie oturtulmuştu. Muammayı hallecek olana mahsus mükafatı da almayıp âşıklara taksim atmesi şöhretini bir kat daha artırmıştır.

Padişah ikinci Mahmudun mühim bazı icraat ve İnkilâpları zamanına rastlıyan bu İstanbul seyehatinde ve Fes inkilâbı üzerine dertli :

Al renkler bahşeder ruhsarei Hubana fes.
Benzemez mi şah'ı gülde goncei handane fes.

Diye başlıyan kasidesini Padişaha sunmuş ve bu eserinin karşılığı olarak Memleketi olan (Çağa)ya Ayan tayin edilmişti. Bu suretle içtimaî

mevkii de yükselmiş olan Derdli Boluya dönüşünde Mutasarrıf Husrev paşa ile de temas ederek muhabbet ve iltifatını görmüştü.

Çağa âyanlığı vazifesini tam bir adaletle yapmadığı anlaşılan Dertli aleyhinde şikâyetler vukubulmuştur.

Çok ehli riya azlim için eyledi tedbir.
Mansup olalı bizlere buşehri melâmet

Nihayt Halktan tahsil ederek Maliyeye yatırmayıp zimmetine geçirdiği tahakkuk eden çokca bir para üzerine vazifesiee nihayet verilen dertlinin şu divanı cidden nefis bir trzarrudur. Hesaplarını tetkik eden sancak defterdarına hitabendir.

Yarı bil, Ağyarı bil, aklın başında yar iken
Fevti fırsat eyleme fırsat yedinde var iken
Evvelâ Hak, badehu Devlet rızasın hoş gözet
İltifat-ı Hazreti Sultan Mecid Dergâr iken
Aleme cud-ü sehânı kimdir. inkâr eyleyen
Gün gibi pertev salan hüsnünde şems izhar iken,
Gayre göstermek ne hacet defter'i âmalimi,
Sen mürüvvet mâdeni Sancakta deftardar iken
Böyle derman etmemek lâyık değildir şanına .
Dergehinde Derdl-i biçareniz bimar iken

Derdli-nin zimmetine geçirdiği para uzun zaman ve (Derdli Bakayası) namiyle halktan tahsil edilmiş ve bu vergi (1309 H.) yılında lâğıv olunmuştur.

Sefâlet, Gurbet ve içki ile harap olmuş yetmiş dört yıllık vücudunu son defa sürüklediği Ankara'da 1846 tarihinde fani dunyaya garibüddiyar olarak gözlerini kapamış ve koyun pazaarındaki cami'in kabristanına görülmüş olan Derdli. Edebiyat tarihimize Halk şairlerinin en büyüklerinden olarak geçen ve yine bu akşam dinliyeceğiniz bestelenmiş eserleriyle müzik alemimize de ismi geçmiş ve geçmektedir.

Derdli'nin edebi mesleği hakkında da birazcık durmayı lüzumlu gördüm, yukarıda da bahsedildiği viçhile aslında cahil olan ve bütün edebî bilgi ve kudretini yine kendi gibi âşıklardan alan Dertli, bazı noksanlarına rağmen temiz ve pürüzsüz bir halk lisanına sahiptir. Aruz ve Hece'nin muhtelifölçüleriyle yazmıştır. Mütasavvıf, Rind ve lâubalî meyus ve mükedder zamanları vardır. Zamanın bâtıl tahakkümlerine isyan ettiği anlar olmuş ve bilgisiz sofulara hücumdan çekinmemiştir.

Sofî çıkmış kürsüye halka ibare anlatır.
Ehli aşk meyhanelerde narei hayder çeker,

ve

Koymazsa bizi cennete ger Zahid-i hudbin
Tek görmiyelim ruyini vallahi isabet,

ve

Gayre şerh et ey hoca savm-ü salûtın ecrini,
Çok şükür yoktur benim savm-ü salâta niyyetim.

Gibi sözleriyle gayzını celbettiği sofuların kendisine (Kafirdir) demelerine üzülmüş ve,

Niçin zemmeyledin vaız beni bezm'i azîminde ?
Terahhum kılmadın mı halime Zalim Müslümanım.

Diye haykırmıştır. Çaldığı sızına şaytan işi diyenlere verdiği şu cevap kendi nevin'de b-r şaheserdir.

Eriktendir bunun kolu - Venedikten gelir teli
Hey Allahın şaşkın kulu - Şeytan bunun neresinde
Abdes alsan aldın demez — Namaz kılsan kıldın demez
Kadı gibi haram yemez — Şeytan bnnun neresinde
Dertli gibi sarıksızdır — Ayağı da çarıksızdır
Boynuzu yok kuyruksuzdur — Şeytan bunun neresinde

Dertli'nin Namık Kemâl'e isnad edilecek kadar kuvvetli şu aruzla yazılmış şiirine bakınız.

İkbale zeval erse ne var bunda Kemâl var
Mağrur-u Kemâl olma ki ardınca zevâl var
Her bir kişinin talii devlette bir olmaz
Bir lokması yoktur ki yisün bunca ricâl var.
Ahval-i perişanımı sormazsın efendim
Vellahi beyim boyuna bu işte vebal var
Bir başıma kalsam şehe sultana kul olmam,
Viran kalası hanede evlâd-ü iyâl var.
Dûr olmayı ıstermi kişi öz vatanından ¿
Ey Dertli-i biçare bu esrarda ne hal var.

Dertlinin hemen hemen bir tercümei hâl hulâeası olan şu şiirini de okuyarak sözlerime son veriyorum .

Bahar seli gibi dağlar başında
Gör nice dolandım, Nice bulandım.
Bir darüşşifadan boşanmış gibi;
Sürüyüp zinciri hayli dolandım .

Ömrü helâk ettim dehrin peşinde
Yüz bin çile vardır her bir işinde
Hicran ocağında aşk ateşinde,
Ciğer kebab oldum gör nice yandım .

Gahi sail gibi düştüm yollarda,
Câh mecnun kıyafet gezdim çöllerde.
Bir kısmet cem'ine gurbet ellerde ,
Çok meşakkatle çok yuvarlandım .

Bıktım o sofunun ibadetinden ,
Usandım mürşidin icazetinden
Geçtim o tekyenin kerametinden
Çilei felekten bezdim usandım.

Himmeti bu imiş bize pirlerin
Hizmetini ettim nice Mirlerin,
Hayli müsellim'in çok vezirlerin,
Sayesinde bir DERDLİ'lil kazandım .

S P O R

Erciyas'a nasıl çıktık?

Halit Timoçin

945 senesinin Haziran ayında Beden Terbiyesi Umum Müdürlüğünün Dağcılık Federasyonunun Kayseride Erciyas dağında tertiplediği dağcılık Öğretmen kursuna Yurdun muhtelif köşelerinden bu spora emek vermiş yirmi arkadaş davet edilmiştik. Tayin edilen günde Kayseride birleştik.

Meşhur hayır sever Nuh Nacinin, okul çağındaki biricik oğlunun ölmesi üzerine onun adına yaptırdığı büyük öğrenci misafirhanesine yerleştik. Bütün bir gün yol hazırlığı ve dağda yiyeceğimiz on beş günlük erzakın temini ve sandıklara yerleştirilmesi ile meşgul olduk.

Ertesi sabah bir kamyona dolarak ilk merhalemiz olan Hacılar Bucağına hareket ettik. Şehirden Erciyasa bakınca bu tepesi daima buzlu ihtiyar dağ hem yakın, hemde alçak görünür. Sabahtan öğleye kadar kamyonla gittiğimiz ve öğleyin Hacılar Bucağına vardığımız halde dağın yarı yüksekliğine bile çıkamamıştık. Hacılardan ilerisine kamyon çıkamadığı için orada her arkadaşa evvelden hazırlanan atlara bindik ve asıl zor seyehat da oradan itibaren başladı. Çok dik, kayalık bir keçi yolunu takip ediyorduk Yol bazan çok dikleşiyor. atlardan inmek mecburiyeti hasıl oluyordu. Dağın bu kısmı geniş yaylalardan ibaret olduğu için sık sık büyük sürülere rastlıyorduk.

Uzun ve çok zahmetli bir yolculuktan sonra akşam üstü Buzul yaylası denilen bir yere geldik. Burası cumudiyenin başlangıç yeri idi Nisbeten düzlük olan bir yere ikişer kişilik portatif çadırlarımızı kurduk. Beraberimizde getirdiğimiz yükseklik ölçen aletin gösterdiği rakkam 2600 küsur idi. Akşam yemeğinden sonra çok yorgun olduğumuz için çadırlarımıza çekildik. Ne kadar uyuduk tahmin edemiyorum bir aralık arkadaşlardan bazılarının gürültüsü üzerine çadırlardan fırladık : Meğer çadırlarımızı su basıyormuş. Hemen kazmalarımıza sarıldık ve çadırların üst kısmından bir hendek açarak daha fazla su gelmesine mani olduk. Daha sonra anladık ki Erciyasta geceleri buzlar eriyor, ve gündüzleri ise bir damla su bulmak mümkün olmuyor. Erciyasta dikili bir ağaç olmadığından bütün gün güneşin altında kalıyor. Yemeklerimizi de taşlardan yaptıgımız yemek masasında yiyorduk.

On beş günlük kursun on iki gününde Cumudiye üzerinde çıkış ve iniş tecrübeleri yaptık. Bu çalışmalarda kayalara tırmanış, kayalardan iniş ve buz üzerinde gurup yürüyüşleri yaptık ve zirveye çıkacak forma girdik. Onbirinci gün, şimdiye kadar hiç çıkılmamış olan küçük zirveye çıkmaya karar verdik.

Sabahın çok erken saatinde çantalarımıza yiyeceklerimizi ve dağ levazımını yerleştirdikten sonra hocamız Asım Kurtun emrinde yola çıktık. Daima zirvenin garp yamacını tırmanıyorduk. Çünkü burada buz, diğer yamaçlara nazaran daha azdı. İnsan ayağı basmamış kayalıklarda yükselmek çok müşkül oluyordu. Yükseldikçe kendimize hava yetiştiremez olduk. Yorgunluktan ziyade havasızlıktan durup dinlenmek mecburiyetinde kalıyorduk. Tehlikelerle dolu, yıpratıcı altı saatlik bir yolculuktan sonra Erciyasın sağ zirvesine ilk defa çıkmaya muvaffak olduk. Hepimiz çok memnunduk. Bulutlara karışmış zirveden aşağıya baktıkca gözlerimiz kararıyordu. İlk defa çıkılan bu yalçın dağın başında bir ağızdan İstiklâl marşımızı söyledik ve bir hatıra defteri koyduk. Kazmalarımızın sivri uçları ile taşlara adlarımızı yazıp bir müddet de taş yuvarladıktan sonra dönüşe hazırlandık.

Dönüş, çıkıştan daha zahmetli oldu. Her üzerine bastığımız kaya boğuk sesler çıkararak yuvarlanıyordu. Meyil çok dik olyuğu için dikkatli ve soğuk kanlı hareket etmek gerekiyordu. En küçük bir ihmalin hayatımızla ödeneceğini biliyorduk. Geç vakit kamp yerine indik. Yemeğe pek kıymet vermeden çadırlarımıza çekildik.

Erçiyasta 2650 metreden sonra bitki namına hiç bir şey yok. Her taraf kaya ve buz. Vahşi hayvanada raslamadık. Yalnız kayalıklarda tektük Kartal gördük.

Ertesi gün büyük zirveye çıkış için hazırlandık. Çantalarımıza bol miktarda çikolat ve yiyecek koyduk. Çok kuvvetli giyindik. Gece saat dörtte yola çıkacaktık. Kamp konutanı akşamdan hepimizi topladı. Çok güç bir işe girişeceğimizi, ölümün her an bizi beklediğini, bu vaziyette kendisinden en küçük bir şüphesi olan varsa bu çıkışa iştirak etmemesini anlattı. Bunun üzerine altı arkadaş çıkıştan vazgeçtiler. Gece yatmadan evvel guruplara ayrıldık. Son hazırlıklarımızı yaptıktan sonra uyuduk.

Gece dörtte yola çıktık. Hepimizde elektrik fenerleri vardı. Bu suretle istikametimimi tayin ediyor, ağır ağır yükseliyorduk. Sık sık mola veriyor. Terlememeğe. yorulmamaya dikkat ediyorduk. Onar metre aralıkla ve üç kişi birbirimize bağlı idik. Üç kişilik gurubun en önde olanı kazması ile iz açıyor. Diğerleri ondan istifade ediyordu. Bir saatlik çıkıştan sonra beraberimizdeki buz nalçalarını ayaklarımıza taktık. Bu nalçaların sivri uçları buz üzerinde geri kaymamamıza yardım edi-

yordu, kazmalarımızın sap tarafındaki çelik uçları ile de dayanıp tutunabiliyorduk.

Meyil derecesi 60 oldu. Emniyetle çıkıyoruz. Beş dakikada ancak bir adım atabiliyoruz. Çünkü basacağımız yerin buzunu kesmek çok müşkül. Üşümeye başladık. Buz üstünde sürünen iplerimiz ellerimizi ve üzerimizi ıslâttı. Hareket çok ağır olduğu için ayaklarimız da donmaya başladı, fakat hiç kimse derdini arkadaşına söylemiyordu. Kayalardan kopan küçük parçalar kurşun gibi yanımızdan, üstümüzden geçiyor, ancak vücut çalımı ile kendimizi korumaya çalışıyorduk. Zirveye yakın yerde meyil daha ziyade dikleşti. Göğsümüz buzlara sürülüyor. Birbirimize maneviyat yükseltici sözler söylüyoruz. Nihayet kafilemizin önde gideni kazmasını zirveye taktı ve beş saat yirmi dakikada 3916 metre olan Erciyasın tepesindeydik. Sevinç, korku, yorgunluk, heyecan hepsi birleşmiş bizleri tanınmaz hale getirmişti.

Diğer kafileler de birbirini takiben zirveye çıktılar. Zirvede geniş bir düzlük yok. Onun için mevcut hatıra defterini bulmakta güçlük geçmedik. Bir muşambaya sarıldıktan sonra iç içe geçme bir teneke kutuya yerleştirilmiş olan hatıra defterine her arkadaş bir şeyler yazdı. Bende: Bolu dağlarından büyük ağabeyleri Erciyasa selâm getirdim. diye yazdım.

Bir müddet dinlenip karnımızı doyurduktan sonra şeytan deresi istikametinde Tekir yaylasına inmeye başladık. Çıkışta müşterek emniyete çok dikkat ettiğimiz ve bir kazaya meydan vermediğimiz için herkes kendi bildiği gibi inmeye başladı. Elli metre kadar inmiştik ki arkadaşlardan birisinin nalçaları kaydı kaymasıyle de kendisini emniyete alamadığından yuvarlanmaya başladı. Kendisine hiç bir yardım yapamadığımız için çaresizlik içerisinde arkasından bakakaldık. Arkadaşımız 400 metre kadar yuvarlandıktan sonra bir kayanın dibinde hareketsiz kaldı. Kendisinin öldüğüne hükmetmiştik. Yanına indiğimiz zaman her tarafı parçalanmış kan içinde yatıyordu. İlk yardımı yaptık. Ve yavaş yavaş Tekir yaylasındaki Dağevine indirdik. Bu suretle 16 günlük Erciyas çalışmaları da sona ermiş oldu.

Geçmişleri Aradım

Yudumun,
Burcu, burcu Türk kokan,
Ovasında, Dağlarında, Bağında;
Dolaştım adım, adım,
Bu gün efsaneleşen,
Geçmişleri aradım.

* * *

Nerede nara atıp,
Şu dağlara seslenen,
Pos bıyıklı, kır atlı,
Levent boylu Köroğlum.

* * *

Nerede Cengiz?
Âna yurttan fırlayan ok,
Kaldıkmı sensiz.

* * *

Nerede Kosva?
Muhaç, Şanlı Niğbolu,
Şu anda içim dışım,
Bu isimlerle dolu

* * *

Nerede güneş yüzlü;
Gök gözlü,
Şimşek bakışlı Âtam;
Nerede dalkılıcım,
Yağız atım mızrağım.

***

O kadar dalmışım ki;
Bu yokluğun yeisine,
Göklerden bir ses,
Cevap verdi sesime;
Dedi :
Onlar Tarih olup geçmişten
Geleceğe aktılar,
İşte bu güzel yurdu,
Sizlere bıraktılar.

Hayrettin Yalçın

***

İnsan Oğlu

İnsan oğlu,
Satılmak için vitrinlerde teşhir edilen
Kapakları renk renk,
Biçimleri ayrı ayrı
Not defterlerine benzer.
Ve aynaların bahtiyarlığıdır
Orada gördüklerimiz.
Ah! keşke kâinat büyüklükünde
Çerçeveye sahip bir ayna Olsaydım;
Daima eni boyu belirsiz rüyaları seyrederdim.
Yaşamak, enine boyuna yaşamak,
Bu saadete kavuşmaktır derdim..
Kara kara kalemler, onu yazmakla meşgul..
Beyaz beyzz defterlerin intizarı ona..
Seni götüren tekerlekler onun için döner.
Dertli dumanlar onun için tüter.
Masal masal topraklarda,
Raylar onun için yatar
Uzanıp yollar boyunca...
İnsan oğlu bir rüyadır ki,
Musiki dünyasının,
Menşurlar gerisinden görünen
Hoş dudaklnrıdır rüyalar..

O dudaklar, ışiklarını
TAGOR'nn güneşinden alırlar.
Serin seher vaktindeki
Salkım salkım düşünceler,
Sihirli konakların
Kırk odasınıda açmaya muktedir...
Ve sen insan oğlu, baştan başa rüya..
Baştan başa düşüncesin!.
Rüyalar,
Cennet bahçelerindeki adı meçhul
Lezzet ağaçlarının zümrüt yapraklarında,
Lezzet uykularını birer birer
Koparan bir dilber...
ŞEKSPİR'den ve MOLYER'den de kuvvetli,
Yeri gelince hasılı,
Şambaba tatlısından da tatlıdır rüyalar..
Ey insan oğlu! Senin neyin rüya değilki?..
Hükmün başladığı dem,
Yeni baştan doğar alem.
Saadet tohumlarının
Çimlendiği en yakın dünya..
İnandığım kuvvetin dudaklarıdır rüya!...

Zekeriya Alpay

Bir akşam sohbetinden sonra

**Arkadaşım Dr. Lütfiye Irmak'a
Sevgilerimle..**

Boğazda,
Set üstünde set
Yükselen büyük bahçenin
Yıkılan duvarı
Önünde muntazam darbelerle,
Cansız çimento parçaları atılmakta,
Duvara yapışmakta...
Kolun
Daha yorgun
Bir hareketi...
Daha iğreti
Yapıştı
O cansız çimento parçası
Günler geçti...
Güneşi kızgın
Yazın
Bu daha iğreti
Cansız çimento parçasını
Daha çok kuruttu,
Ve çatlattı,
Karayel esti,
Yağmur, dolu çarptı,
Cansız çimento çatlağından
Bir kaç kırıntı
Döküldü...
Güz geldi.
Saçtı.
Tohum çiçekler,
Tatlı
Bir esinti
Uçurdu
Gizli hayat taşıyan bir taneyi
Cansız çimentonun
Çatlağı arasına
Tanenin sürdü

Bu gizli hayatı
Bahara dek
Sansarın uykudan uyanma zamanı gelince,
Havanın iç titreyişleri değişince,
Uyanır tabiat
Ürperir hayat
Sanki ölü duran tanede
Ve gizli kaynaşan
Kuvvetler itişir,
Köklü ve saplı
Çiçekli, yapraklı
Yeşil bir ot,
Meydana getirir
Ey sevgilim tabiat
Sana nasıl hayran olmayım
İşte canlı varlık,
Cansız dıvar taşı
İle cansız
Çimento parçası
Arasında bir hayat sürüp duruyor,
Ve aylar geçtikçe
Taşla çimento arası boşluğu
Yaptığı toprakla dolduruyor.
. . . .
Böylece,
Cansızdan canlıya,
Canlıdan cansıza
Sınır açılıyor,
Sonu ve başı kaynaşan,
Ezelden gelen,
Ebede giden
Çevre kapanıyor...

Arnavutköy 12-4-946
Dr. Perihan Çambel

HİKÂYE

Genç Osman Hikâyesi

Şadi Varlık
Halkevi Neşriyat Kolu Başkanı

Osmanlılık devrinin tarihcilerinde bağışlanması güç, göz yumulması imkânsız iki büyük kusur ve noksan göze çarpar.

1 — Tarihi, güziydeler sınıfının hatıra defteri halıne getirmeleri.

2 — Ünlü halk kahramanlarına tarihlerinde yer vermemeleri.

Uzun Yüz Yıllar, Türk nesilleri bu ihmal ve nisyanın ağır ve karanlık havası içinde çırpındı durdu. Kazanılan büyük harplerin Altın ve gümüş madalyeleri Padişahların ve Vezirlerin göğüslerini süsledi. Saray odalarını bekâret kabristanı haline getiren bu taçlılara ve Tuğlılara muazzam türbeler yapılırken, Vatan ve Millet için canlarını veren, kanlarını döken gerçek Gaziler ve şshitler adsız ve mezarsız bırakıldı. Sevinelimki; Bu bahtsız yiğitlerin kaspbedilmiş hakları Milletin kalbinde ve hafızasında saklana saklana - kırık dökükde olsa - bize kadar gelebildi. İşte Genç Osman'da bunlardan biridir. Bolu sazcıları tarafından eskiden beri coşkun bir gönül heyecanile söylenen ve çalınan bu Genç Osman kimdir? Sesi çok uzaklardan geldiği için rüzgâr onu kulaklarımıza ancak bir uğultu halinde duyuruyor ve dolduruyor. Yirmi Yıl önce Bolu çarşısındaki yüksek kahvelerden birinde Aşık nihaniden dinlediğim Genç Osmanla, Mudurnulu Mecburinin anlattığı Genç Osman arasında oldukça geniş mesafeli bir ayrılık var, Yalnız şunu söylilyeyimki ikisi de onun Millî bir Kahraman olduğunda birleşiyorlar. Yalnız hikâyeyi süslerken kullandıkları boyalar birinde daha koyu, ötekinde daha açık, Ne olursa olsun Türk âhlâk ve seviyesini en canlı çizgilerle ifadelendiren Genç Osman bulunmaz bir gönül hazinesidir. Söz kısmı bir az değişik ve boğuk olmakla beraber melodisi tam bir şiirdir. Saf ve temiz bir gönul kaynağından galen bir şiir Şimdi bu hikâyenin Bağdatta-ki şeklini kısaca anlatalım.

« Şah Abbas Bağdadı aldı. Bağdatlıların İstanbula gitmesini men etti. Türbeleri ahır yaptı. Halk bundan çok müteessir oldu. Süveydi ailesinden bir adam derviş kıyafetine girerek kaçabildi. İstanbu'la geldi. bir müddet öttede beride gizlendikten sonra Sultan Muradın namaz kıldığı bir camiin hatibine intisab etti. Bir cuma günü hastalanan Hatibin yerine minbere çıktı. Yüksek sesle Bağdatı acemlerin aldığını mükaddes yerlere hayvan bağlandığını müslümanlara türlü zûlümler yaptığını yana yakıla anlattı, Halk ağlamağa tekbir sesleri kubbeyi çınlatmağa başladı. Sultan Celâllandı Tellallar çıkardı. Bağdat seferine asker toplandı. Ordu yola çıktı. Samerraya yaklaşıldığı zaman Sultan Orduya tecrübeli ve muktedir bir kumandan tayin ederek kendisi casus sıfatile Bağdata gitmek istedi, Bunun üzerine Kumandanlığa layık gördüğü adamları birer birer çağırtarak Bağdat nerede? diye soruyor. İstediği cevabı alamayınca başlarını kesiyordu, Bu kumandanların içinde birinin On sekiz yaşında bir oğlu vardı. Orduda gençlerin bulunması yasak olduğundan adamcağaz yanından ayırmak istemediği oğlunu büyük delikli bir sandık içinde taşıyordu. Bir gece çocuk babasının benzi uçuk kendisini endişeli gördü sebebini sordu. Babası (yarın sıra bende Sultan Bagdat nerede? diye sorarsa ne karşılık vereyimki canım kurtulsun diye düşünüyorum) dedi. Çocuk babasına dediki (hiç korkma bu suâl sorulur sorulmaz Bayrağı al Atına bin ve atı koşturarak Bağdat bu atın ayağı altındadır.) de Ertesi gün Kumandan süali bu şekilde cevaplandırdı. Sultan çok memnun oldu. Fakat bunu kimden öğrendiğini söylerse hiç bir fenalık yapmıyacağını vad etti. Adamcaz da hakikati söyledi. Çocuk huzura getirirldi. Sultanla aralarında şu muhavere geçti.

S — Adın nedir.

— Genç Osman.

S — Sakalına tarak batmayanların Orduya dahil olmamasını emretmiştim. İtaat etmeyenlerin öldürüleceğini bilmiyormusun.?

— Sultanım ben gördüğün gibi genç değilim. İhtiyarlardan daha ihtiyarım.

S — Öyle ise şu tarağı sakalına vur. Genç Osman tarağı çenesine sapladı. Sultan Murat (işte benim aradığım yiğit sensin) diyerek Kumandanlık Bayrağını ona verdi. Kendiside tebdili kıyafetle Bağdata gitti. Şah Abbasla Satranç oynadı yendi Ona Şah mat oldu. dedi. Yerinden kalktı Saraydan çıktı Bir az sonra Şah şüpheye düştü. Bu dervişi arattırdı fakat bulamadı. Sultan Murat Bağdatı kuşattı. Fakat muhasara bir türlü neticelenmiyordu. Genç Osman Büyük Veli Abdulkadiri Geylâniyi rüyasında gördü. Onun ilhamatiyla Top döktürüldü. Sura açılan geniş bir gedikten hücum edilip şehir alındı. Bu kavgada Genç Osman çok büyük kahramanlıklar gösterdi kellesini koltuğuna alarak döğüştü. İki kolu kesildi fakat Bayrak yere düşmiyerek kendi kendine Osmanın önünde yürüyordu. Bir adam bu kerameti görünce bağırdı O anda Bayrak yere düştü, Osman'da şehit oldu,

Askerin bir ucu yürüdü Van'dan
Kılıcın Kabzası görünmez kandan
Ferman okunmıyor tozdan dumandan
Toz duman içinde kaldı Genç Osman

* * *

Bağdat şehirlerin yosma gelini
Kopartmayız ele konca gülünü
Tanrım aç bizlere Fetih yolunu
Yıldızlara baktı güldü Genç Osman

* * *

Binin yiğitlerim binin atlara
Kılıç sallayalım Kâfir itlere
Mevlâm kuvvet versin koç yiğitlere
Erenlerden imdat aldı Genç Osman

* * *

Bağdat kapısını Genç Osman açtı
Gören kâfirlerin tedbiri şaştı
Kelle koltuğunda üç gün savaştı
Kılıncını çekip daldı Genç Osman

* * *

Bağdatın içinde durulmaz yasdan
Her Ana doğurmaz böyle bir Arslan
Sağından vuruldum soluna yaslan
Taşdan duvarları deldi Genç Osman

* * *

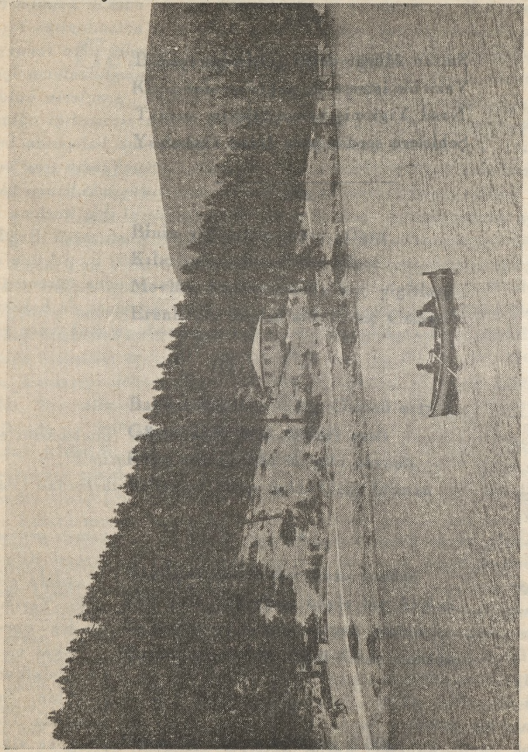
Osman'ın Atıda kötüden Kötü
Kâfirin kılıncı zehirden katı
Getirin tavladan devriş kır atı
İki rik'et namaz kıldı Genç osman

* * *

Allah Allah deyip atlayın öne
Bakman düşen başa dökülen kana
Hakkını helâl et ey garip Ana
Alınının yazısı bildi Genç Osman

* * *

Sultan Murat derki gelsin göreyim
Vezirlik isterse üç tuğ vereyim
Nasıl Yiğitmiş bende bileyim
Şehitlere serdar oldu Genç Osman

Abant'dan güzel bir görünüş

Halkevleri Dergilerinin Adları

Derginin adı	Halkevinin adı
Abant	Bolu
Başpınar	Gaziantep
Çorumlu	Çorum
Derme	Malatya
Erciyes	Kayseri
Erzurum	Erzurum
Fikirler	İzmir
Gediz	Manisa
Görüşler	Adana
Halkevi	Eskişehir
Hatay	Antakya
İnan	Trabzon
İnanç	Denizli
İstanbul	İstanbul
Karaelmas	Zonguldak
Kaynak	Balıkesir
Konya	Konya
19 Mayıs	Samsun
Ordu	Ordu
Taşpınar	Afyon
Türkakdeniz	Antalya
Uludağ	Bursa
Ün	Isparta

Teknik sebeplerden dolayı, Dergimizin baskısı geciktiğinden Sayın okuyucularımızdan özür dileriz.

ABANT

ABANT

BOLU HALKEVİ KÜLTÜR DERGİSİ

SAYI : 9 Mayıs - Haziran 1946 CİLT : 2

İçindekiler